

Zanim uczniowie rozpoczną czytanie powieści, powinni poznać zagadnienia, które będą omawiane na poszczególnych lekcjach, aby w trakcie lektury mogli zaznaczyć odpowiednie fragmenty.

1. Był sobie folwark dworski, czyli dzieje pewnego buntu.
2. Jak się rodzi totalitaryzm?
3. „Ci dwaj wadzili się dostojnie przy każdej okazji” – charakterystyka porównawcza Snowballa i Napoleona.
4. *Folwark Zwierzęcy* George’a Orwella – utwór alegoryczny.
5. Boxer – postać tragiczna.

Folwark Zwierzęcy George’a Orwella, czyli obraz władzy totalitarnej

Temat: Był sobie folwark dworski, czyli dzieje pewnego buntu

(czas realizacji – 1 godzina lekcyjna)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- omawia elementy świata przedstawionego (podstawa 4–6, I.1.1),
- ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność (podstawa 4–6, I.1.7),
- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty (I.2.1),
- rozpoznaje i rozróżnia środki perswazji i manipulacji, określa ich funkcję (III.1.8),
- rozumie oddziaływanie środków retorycznych na odbiorcę (III.1.1).

Metody i techniki:

poszukująca – praca z tekstem, dyskusja, mapa mentalna

Formy pracy:

zbiorowa, jednostkowa

Materiały:

→ załącznik 1

Tok lekcji:

Uczniowie przygotowują na lekcję informacje dotyczące świata przedstawionego: miejsca i czasu wydarzeń, głównych bohaterów.

1. Zadanie wstępne – ustalenie, gdzie i kiedy rozgrywają się wydarzenia przedstawione w powieści George’a Orwella oraz kto w nich uczestniczy.

- Miejscem wydarzeń jest farma gdzieś w Anglii.

- Czas nie jest dokładnie określony, pojawiają się jednak informacje o upływie czasu, np. w rozdziale drugim: „Trzeciej nocy, licząc od pamiętnego zebrania, stary Major zgaśł spokojnie podczas snu. Działo się to w początkach marca. Przez trzy następne miesiące na folwarku aż kipiła od konspiracyjnej roboty. Nadszedł czerwiec...”

Biorąc pod uwagę informacje zawarte w kolejnych rozdziałach, możemy ustalić, że wydarzenia rozgrywają się na przestrzeni kilku lat. W rozdziałach 1–9 znajdujemy dosyć dokładne informacje o porach roku, miesiącach, a nawet dniach tygodnia. Natomiast w rozdziale 10 mamy już tylko wzmiankę: „Minęły lata...”

Niektóre elementy świata przedstawionego związane z mechanizacją farmy mogą sugerować, że wydarzenia rozgrywają się w pierwszej połowie XX wieku. Jednak nieokreśloność czasu może wskazywać na uniwersalizm przedstawianych wydarzeń, tzn. że mają one charakter ponadczasowy.

Uczestnikami wydarzeń są zwierzęta gospodarskie pracujące na folwarku oraz ludzie, właściciele dóbr ziemskich – wrogowie zwierząt. Uczniowie wymieniają grupy zwierząt, np. świnie, konie, owce, kury, psy, a także pojedynczych ich przedstawicieli, np. Major, Boxer, Mojżesz, padają też nazwiska właścicieli folwarków, np. Jones, Picklington, Frederick, Whympier.

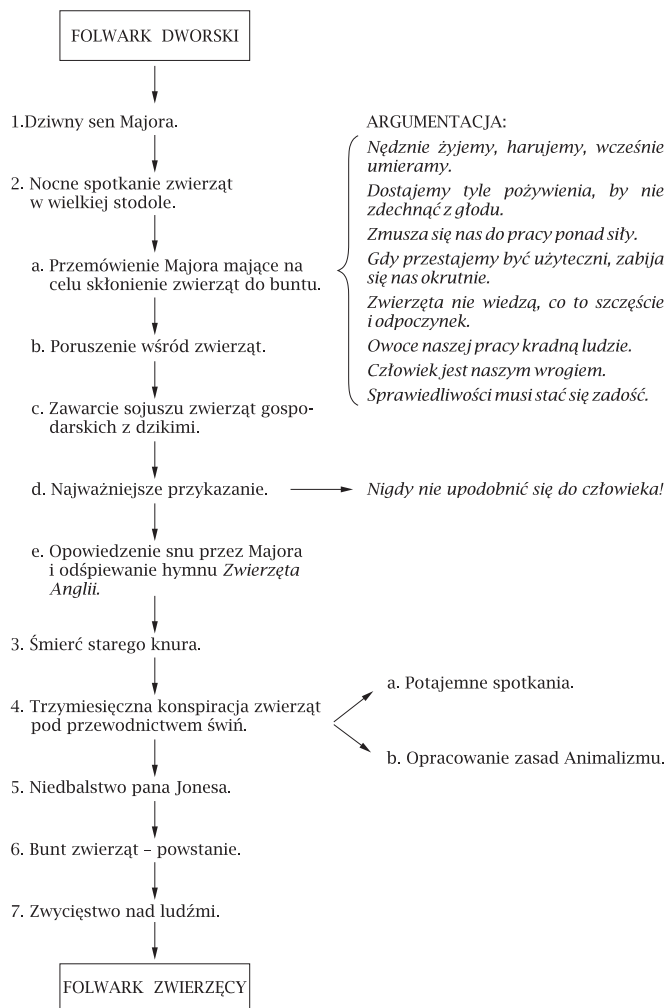
Zasadnicza część lekcji koncentruje się na ustaleniu kolejności zdarzeń, które doprowadziły do przekształcenia się folwarku dworskiego w folwark zwierzęcy. Materiał literacki, który posłuży uczniom do omówienia tematu, to rozdziały 1 i 2 powieści.

2. a) Rozdanie schematu planu wydarzeń w utworze (→ załącznik 1). Uczniowie odnajdują odpowiednie fragmenty tekstu i na ich podstawie uzupełniają schemat, wpisując kolejne punkty i podpunkty planu z ramki.

b) Samodzielne uzupełnienie punktu 2a – analiza przemówienia Majora:

- wypisanie argumentacji użytej w przemówieniu (cytaty),
- omówienie środków retorycznych o charakterze impresywnym, np.
 - wyliczenia – pytania retoryczne
 - wykrzyknienia
 - zwroty do słuchaczy
 - użycie czasowników w 1. os. lm.
- ustalenie funkcji wymienionych środków retorycznych, np.
 - oddziaływanie na emocje słuchaczy
 - koncentrowanie ich uwagi na treści przemówienia
 - skłonienie zwierząt do buntu i działania
 - utożsamianie się mówcy ze słuchaczami
 - podkreślenie istotnych treści przemówienia

Przykładowe uzupełnienie schematu.

3. Wnioski końcowe – odpowiedź na pytanie: „Jak doszło do przewrotu i przekształcenia folwarku dworskiego w folwark zwierząt?”.

- Zwierzęta były coraz gorzej traktowane przez właściciela folwarku.
- Znalazł się charyzmatyczny przywódca, który uświadomił zwierzętom, że dzieje im się krzywda, i obudził w nich tęsknotę za wolnością i równością.
- Pojawił się pierwszy symbol wolności – hymn.
- Podjęto zorganizowaną, solidarną działalność.
- Nadzieja na lepszy los, wspólny cel, a jednocześnie coraz większa wrogość do człowieka spowodowana jego zaniedbaniami dały zwierzętom siłę do zwycięskiej walki.

4. Praca domowa. Zredaguj reportaż prasowy informujący o omawianych wydarzeniach na farmie pana Jonesa.

Folwark Zwierzęcy George'a Orwella, czyli obraz władzy totalitarnej

Temat: Jak się rodzi totalitaryzm?

(czas realizacji – 2 godziny lekcyjne)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty (I.2.1),
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. historyczny, społeczny (I.1.11),
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii (IV.8),
- wskazuje wartości w utworze i określa wartości ważne dla bohatera (podstawa 4–6, I.1.20).

Metody i techniki:

poszukująca – praca z tekstem, burza mózgów, dyskusja

Formy pracy:

zbiorowa, jednostkowa

Materiały:

arkusze szarego papieru

Tok lekcji:

Na lekcję potrzebne będą dwa arkusze szarego papieru. Wyznaczeni wcześniej uczniowie przygotowują jeden arkusz z zapisanymi siedmioma zasadami Animalizmu. Na drugim arkuszu w trakcie omawiania tematu uczniowie będą zapisywać późniejsze, przekształcone już hasła.

1. Rozmowa na temat atmosfery, jaka zapanowała na folwarku po zwycięskim powstaniu; odczytanie stosownych fragmentów powieści (rozdział 2). Po początkowym niedowierzaniu własnemu szczęściu zwierzęta ogarnęła ogromna, spontaniczna radość, zapął do pracy na własnej ziemi i dla wspólnego dobra. Dom mieszkalny pana Jonesa przekształcono w muzeum, zmieniono nazwę folwarku, wreszcie zapisano na ścianie stodoły siedem przykazań Animalizmu.

2. Przypomnienie praw, według których zwierzęta miały żyć – umieszczenie w widocznym miejscu przygotowanego na lekcję arkusza z wypisanymi zasadami Animalizmu.

3. Ukazanie procesu degradacji i deformacji ideałów, którymi początkowo się kierowały zwierzęta – dyskusja na temat poniższych zagadnień i ich opracowanie.

A. Podział zadań na farmie.

ŚWINIE	POZOSTAŁE ZWIERZĘTA
<ul style="list-style-type: none">• nie pracowały• kierowały innymi zwierzętami i nadzorowały i nadzorowały ich pracę• objęły przywództwo• uczyły się kowalstwa• prowadziły kursy zwalczania analfabetyzmu	<ul style="list-style-type: none">• ciężko pracowały• podporządkowały się świniom• uczyły się czytać

B. Ocena postawy świń.

Możemy spodziewać się dwojakich opinii – z jednej strony potępienia świń, a z drugiej uznania, że ktoś musi sprawować władzę, a skoro świnie były mądrzejsze od innych zwierząt, to tym samym zasługiwały na sprawowanie funkcji przywódczych.

C. Ustalenie, jaka sytuacja stała się początkiem deformacji założeń Animalizmu.

Być może uczniowie będą mieli trudności z ustaleniem, że początkiem owych deformacji było tajemnicze zniknięcie krowiego mleka tuż po zwycięskim powstaniu i ustaleniu zasad Animalizmu. Dlatego też należy polecić uczniom, aby przypomnieli sobie końcowy fragment rozdziału 2, zaczynający się od słów: „– A teraz, towarzysze – zawołał Snowball, ciskając pędzel – na łakę...” do końca tego rozdziału, i zastanowili się, co się stało z mlekiem.

D. Przedstawienie okoliczności, które przyczyniły się do stopniowego upadku ideałów.

a. Ciemnota zwierząt:

- analfabetyzm,
- niezrozumienie zasad Animalizmu i konieczność ich uproszczenia – zapisanie pierwszej zmiany: „Cztery nogi dobrze, dwie nogi źle”,
- do samodzielnego myślenia i całkowite zawierzenie przywódcom,
- niewielkie wymagania: pełna miska, kąpiel do spania.

b. Manipulacje świń zmierzające do tego, aby się stać uprzywilejowaną grupą. Wyjaśnienie znaczenia słowa manipulować. Zastanowienie się nad tym, kto odegrał kluczową rolę w manipulowaniu zwierzętami. Ustalenie, na czym ta manipulacja polegała. Podanie przykładów wykorzystywania zwierząt przez świnię i sposobów, w jaki tłumaczyły one swoje działania:

- przypisanie sobie prawa do lepszych posiłków; wyjaśnienia Squealera, jakoby mleko i jabłka były niezbędne świniom do mądrego sprawowania władzy; wniosek – świnię spożywają łakocie dla dobra innych zwierząt,
- handel z ludźmi; wyjaśnienia Squealera, że nigdy nie został uchwalony zakaz handlu i używania pieniędzy,
- zamieszkanie w domu pana Jonesa; wyjaśnienie Squealera, że świnię muszą mieć odpowiednie warunki do pracy umysłowej; wniosek – świnię mieszkają w lepszych niż inne zwierzęta warunkach dla dobra całego folwarku, wymaga tego także godność Przywódcy,
- spanie w łóżkach; wyjaśnienie Squealera, że nie ma zakazu spania w łóżkach, wiązka słomy też jest łóżkiem; nie wolno jedynie używać prześcieradeł (zapisanie na drugim arkuszu kolejnego przekształconego hasła: „Żadne zwierzę nie będzie spać w łóżku z prześcieradłem”); wniosek – wygodny wypoczynek jest potrzebny świniom dla dobrego funkcjonowania folwarku,
- późniejsze wstawanie, obarczanie zwierząt coraz cięższą pracą,
- mamienie zwierząt niezrozumiałymi dla nich danymi liczbowymi wskazującymi na wzrost produkcji, podczas gdy ta w rzeczywistości malała,
- spożywanie alkoholu, a później także jego produkcja na potrzeby świń (zapisanie na arkuszu kolejnego zdeformowanego hasła: „Żadne zwierzę nie będzie pić alkoholu bez umiaru”),
- organizowanie wieców i demonstracji propagandowych, które miały dawać zwierzętom złudzenie jedności i odwrócić ich uwagę od różnic w poziomie życia – zwierzętom żyło się coraz ciężiej, stale na nich oszczędzano, podczas gdy świnię miały się coraz lepiej,
- stopniowe upodabnianie się świń do człowieka: chodzenie na dwóch nogach, noszenie ubrań, zażyłość z właścicielami folwarków, którzy niegdyś byli wrogami zwierząt. W tej części lekcji należy zwrócić uwagę na absurdalność wyjaśnień Squealera, a jednocześnie na rolę propagandy w systemie totalitarnym. Można też posłużyć się pojęciem nowomowy i wyjaśnić uczniom, czym się owo zjawisko językowe charakteryzowało.

nowomowa – pojęcie stworzone przez George’a Orwella, które oznacza język propagandy politycznej stanowiący narzędzie systemu totalitarnego, służący manipulacji społeczeństwem oraz tworzeniu fałszywego obrazu rzeczywistości.

c. Dążenie Napoleona do dominacji – bezwzględne, podstępne pozbycie się Snowballa.

Ponieważ postaciom dwóch przywódców poświęcimy osobną lekcję, więc jedynie ogólnie omawiamy ten punkt.

d. Totalna władza Napoleona i jego szczególne przywileje:

- przyznawanie sobie odznaczeń za rzekome bohaterstwo,
- tytułowanie Napoleona (np. „nasz Przywódca”, „Ojciec Wszystkich Zwierząt”, „Przyjaciół Kacząt”) i układanie pieśni na jego cześć,
- ograniczenie kontaktu Przywódcy ze zwierzętami,
- przechadzki w otoczeniu eskorty psów – demonstracja siły,
- roszczenie sobie prawa do osądzania i karania zwierząt,
- spożywanie cukru zakazanego innym zwierzętom,
- jest jedynym kandydatem na prezydenta republiki.

e. Coraz cięższe warunki życia na folwarku:

- sześćdziesięciogodzinny tydzień pracy,
- likwidacja wypoczynku w niedzielne popołudnia,
- ograniczanie racji żywnościowych za uchylenie się od niedzielnej (dobrowolnej) pracy,
- mniejsze plony spowodowane niewłaściwym gospodarowaniem (dotkliwy brak Snowballa i jego pomysłów),
- brak różnych potrzebnych rzeczy,

- handel z ludźmi będący przyczyną coraz mniejszych zapasów żywności (w tym miejscu również należy zwrócić uwagę na odstępstwo od jednej z pierwotnych, jednak niezapisanych zasad – nie używać pieniędzy),
- ograniczanie wolności zwierząt i praw do decydowania o sobie, oskarżenia o współpracę ze Snowballem i okrutne kary śmierci (zapisanie kolejnego zdeformowanego hasła na drugim arkuszu: „Żadne zwierzę nie zabije innego bez powodu”),
- oszczędności kosztem zwierząt.

f. Niszczenie symboli wolności zwierząt:

- zastąpienie hymnu *Zwierzęta Anglii* pieśnią ułożoną przez Minimusa,
- kolejne zmiany zasad Animalizmu,
- stopniowe upodabnianie się świń do ludzi (chodzenie na dwóch nogach, noszenie ubrań, typowe ludzkie nawyki i zachowania, zażyłość z tymi, którzy niegdyś byli wrogami) i nowe hasło propagandowe wykrzykiwane przez owce: „Cztery nogi dobrze, dwie lepiej”,
- zamalowanie dawnych, i tak już częściowo zdeformowanych zasad Animalizmu i zapisanie na ścianie stodoły jednego hasła: „Wszystkie zwierzęta są równe, ale niektóre są równiejsze od innych” (uczniowie na odwrotnej stronie arkusza zapisują ostateczne hasło),
- powrót do nazwy folwarku sprzed rewolucji.

Jako notatkę z lekcji uczniowie powinni zapisać całą treść punktu A oraz punkt D w postaci pytania: „Jakie okoliczności przyczyniły się do stopniowego upadku ideałów?” wraz z podpunktami a, b, c, d, e, f (bez szczegółowych rozwinięć).

4. Praca domowa.

Zaznacz fragmenty tekstu charakteryzujące Snowballa i Napoleona oraz te, które dotyczą konfliktu między nimi.

Folwark Zwierzęcy George'a Orwella, czyli obraz władzy totalitarnej

Temat: „Ci dwaj wadzili się dosłownie przy każdej okazji” – charakterystyka porównawcza Snowballa i Napoleona

(czas realizacji – 2 godziny lekcyjne)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty (I.2.1),
- charakteryzuje bohaterów w czytanych utworach (podstawa 4–6, I.1.9),
- uczestniczy w rozmowie na zadany temat (podstawa 4–6, III.1.1).

Metody i techniki:

poszukująca – praca z tekstem, dyskusja

Formy pracy:

zespołowa, zbiorowa

Tok lekcji:

Na poprzedniej lekcji była mowa o ideałach, które przyświecały zwierzętom przed powstaniem, w trakcie jego trwania i jakiś czas po nim, a które później zostały utracone m.in. wskutek niejednomyślności władzy i konfliktu o dominację. Warto więc przyjrzeć się sylwetkom dwóch przywódców: Snowballa i Napoleona.

1. Podanie tematu lekcji.

2. Wyszukiwanie fragmentów charakteryzujących bezpośrednio i pośrednio obie postaci.

Żeby praca przebiegała sprawniej, klasę należałoby podzielić na dwie grupy, z których każda ma za zadanie zgromadzenie informacji na temat jednej postaci.

3. Uzupełnianie tabeli odpowiednimi cytatami, parafrazami tekstu oraz wnioskami.

	SNOWBALL	NAPOLEON
Najważniejsze cechy	„Był bardziej ruchliwy, bardziej wygadany i bystrzejszy, jednak nie posiadał, jak sądzono, tak silnego charakteru jak tamten.”	„Był sporym knurem rasy Berkshire o dzikim wyglądzie, jedynym z tej rasy na folwarku; choć nie był zeń najlepszy mówca, znano go z tego, że potrafi postawić na swoim.”
Działania podjęte po powstaniu	Organizował komitety i inne stowarzyszenia, które miały na celu lepszą organizację pracy i życia na folwarku, jednak ich działania nie przyniosły oczekiwanego rezultatu. Zajął się też kursami czytania i pisanie, które okazały się dobrym pomysłem. Tłumaczył zwierzętom zasady Animalizmu i upraszczał jego sformułowania, tak aby wszystkie zwierzęta zrozumiały, o co chodzi.	Według niego priorytetem było odpowiednie wychowanie młodzieży. W tym celu sam postanowił się zająć wychowaniem szczeniąt.
Postawa w Bitwie pod Oborą	Dowodził operacją obronną, miał obmyślaną strategię i wydawał rozsądne rozkazy, co doprowadziło do rychłego sukcesu. Sam również dzielnie walczył i nawet został ranny.	Nie wspomina się o jakimkolwiek jego udziale w bitwie.

	SNOWBALL	NAPOLEON
Inicjatywy, pomysły mające na celu usprawnienie funkcjonowania folwarku	Studiował pisma rolnicze i snuł plany rozmaitych nowości i ulepszeń, np. założenia drenów, silosów, opracował też system nawożenia pól. Uważał, że życie i pracę ułatwi zwierzętom budowa wiatraka, miał dokładnie przemyślaną jej koncepcję i na podstawie fachowej literatury opracował szczegółowe plany budowy.	Niczego nie proponował. Uważał, że pomysły Snowballa są nic niewarte, był przeciwny budowie wiatraka, niweczył wszelkie plany z tym związane. Odwracał uwagę zwierząt od wiatraka, odwołując się do podstawowej potrzeby zwierząt – produkcji żywności.
Zyskiwanie stronników	Wygłaszał płomienne przemowy, w których roztaczał przed zwierzętami wizję maszyn zastępujących je w pracy.	Kaptował klakierów w postaci owiec bezmyślnie skandujących hasła propagandowe.
Stanowisko w kwestii obrony folwarku	Opowiadał się za tym, aby uświadamiać zwierzęta z sąsiednich folwarków i wzniecać wśród nich bunt. Wychodził bowiem z założenia, że gdy wszędzie wybuchną powstania, zniknie potrzeba obrony.	Uważał, że zwierzęta powinny się postarać o broń palną i w ten sposób zapewnić sobie obronę.
Wnioski końcowe	Był energiczny, elokwentny, inteligentny, pomysłowy, odważny. Można przypuszczać, że miał na względzie przede wszystkim dobro farmy i innych zwierząt.	Był małomówny, ale uparty, konsekwentny, bezwzględny w dążeniu do celu. Jego zachowania mogą świadczyć o tchórzliwości i ograniczoności, ale jednocześnie o spryście i przebiegłości.

4. Dyskusja dotycząca następujących zagadnień:

- Kto był inicjatorem konfliktu o władzę w folwarku?
- Jak zakończył się ów konflikt? Kto i w jaki sposób pokonał przeciwnika?
- Od kiedy i w jaki sposób Napoleon przygotowywał się do wyeliminowania Snowballa ze społeczności Folwarku Zwierzęcego?
- Dlaczego Napoleonowi nie wystarczyło wygnanie Snowballa i mimo jego nieobecności nadal go oczerniał?
- Jak Napoleon później tworzył swój wizerunek przywódcy? Na czym oparł swój autorytet?

Odpowiadając na powyższe pytania, uczniowie powinni zwrócić uwagę na fakt, że to głównie Napoleon wywoływał konflikty. Narrator w jednej z charakterystyk sugeruje, że odznaczał się on silnym charakterem i potrafił postawić na swoim. Zapewne miał ogromne ambicje, ale nie dorównywał Snowballowi błyskotliwością, elokwencją i inteligencją. W przeciwieństwie do niego niewiele miał też do zaproponowania zwierzętom. Dlatego szybko zrozumiał, że aby spełnić swe ambicje, musi się uciec do podstępów i siły. Stąd pomysł wychowywania szczeniąt, które stały się jego strażą przyboczną, gotową spełnić każde polecenie. Wychowane w izolacji i najprawdopodobniej nienawiści do innych zwierząt, traktowały je jak wrogów. Te cechy psów wykorzystał Napoleon, żeby pozbyć się rywala raz na zawsze. Jednak wygnanie Snowballa mu nie wystarczyło. Być może się obawiał, że zwierzęta, pomnie zastug Snowballa, nie wyrzucą go tak szybko z pamięci. Dlatego rozpoczął kampanię propagandową przeciwko swojemu przeciwnikowi – który nie mógł się bronić – oskarżając go o skrytą działalność mającą na celu zniweczenie osiągnięć powstania i doprowadzenie do upadku Folwarku Zwierzęcego. Od momentu pozbycia się rywala Napoleon stał się jedynowładcą. Przypisał sobie zasługi Snowballa, ograniczył kontakty ze zwierzętami, tworząc w ten sposób dystans między sobą a nimi i zaznaczając swoją wyższość. Jeżeli pokazywał się publicznie, to zawsze w eskorcie psów. Później wziął do swego orszaku koguta, czyniąc ze swoich przechadzek paradę. Z zadowoleniem przyjmował wszelkie przejawy uwielbienia w postaci nadawanych mu tytułów czy śpiewanych na jego cześć pieśni. To wszystko czyniło zeń postać wyjątkową, która jednocześnie budziła coraz większy lęk i nieufność.

5. Praca domowa.

Przygotuj informacje o sytuacji politycznej w Rosji w I połowie XX wieku.

Folwark Zwierzęcy George'a Orwella, czyli obraz władzy totalitarnej

Temat: Folwark Zwierzęcy George'a Orwella – utwór alegoryczny

(czas realizacji – 2 godziny lekcyjne)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych (I.1.9),
- wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii (I.1.10),
- rozpoznaje w tekście literackim: alegorię i określa jej funkcję (I.1.4),
- zna sposoby wzbogacania słownictwa (II.2.3).

Metody i techniki:

dyskusja, wykład

Formy pracy:

jednostkowa, grupowa, zbiorowa

Tok lekcji:

1. Przypomnienie znaczenia pojęcia *alegoria*.
2. Podanie przykładów poznanych tekstów kultury, w których zastosowano alegorię:
 - bajki Ignacego Krasickiego – przypomnienie cech zwierzęcych bohaterów bajek, np.
 - lew – siła i władczość
 - lis – spryt, przebiegłość
 - mała – głupota
 - wół – pracowitość, siła fizyczna, ociężałość umysłowa
 - nowela Henryka Sienkiewicza *Legenda żeglarska*
 - *Sąd Ostateczny* Hansa Memlinga
3. Zastanowienie się nad tym, czemu służyła alegoria w przywołanych przykładach.

Alegoria służy:

- ukazaniu:
 - ludzkich wad i zalet,
 - relacji międzyludzkich na różnych poziomach zależności, m.in. władza
 - społeczeństwo,
 - sytuacji w państwie,
- krytyce ukazanych zjawisk, problemów,
- wzbudzeniu refleksji w odbiorcy.

4. Podanie tematu lekcji.

5. Określenie tego, co sprawia, że utwór George'a Orwella możemy uznać za alegorię.

a) Zwierzęcy bohaterowie i ich ludzkie cechy.

Tę część lekcji można przeprowadzić w formie pracy grupowej. Każda grupa opracowuje cechy jednej postaci lub grupy postaci. Związki frazeologiczne wiążące się z poszczególnymi zwierzętami ustalają wszyscy uczniowie.

POSTAĆ/POSTACI	CECHY	TYP CZŁOWIEKA/LUDZI	ZWIĄZKI FRAZEOLÓGICZNE
świnie	inteligencja, przebiegłość, władczość, nieuczciwość, zakłamanie, fałsz, obłuda, wygodnictwo	władca	być świnia, zachować się po świńsku, zrobić komuś świństwo, podłożyć świnie

POSTAĆ/POSTACI	CECHY	TYP CZŁOWIEKA/LUDZI	ZWIĄZKI FRAZEOLÓGICZNE
Major	rozsądek, doświadczenie, mądrość życiowa	charyzmatyczny przywódca	
Squealer	elokwencja, pomysłowość, bystrość umysłu, umiejętność wybrnięcia z każdej sytuacji	szeft propagandy	
konie	lojalność, ufność, wierność, idealizm, pracowitość	robotnicy	silny jak koń, zrobić kogoś w konia, chodzić jak koń w kieracie, pracować jak koń, końskie zdrowie
Molly	wewnętrzna pustota, próżność, egoizm	jednostka niezaangażo- wana	
psy	inteligencja, agresywność, służalczość	aparatus przymusu	zły pies, szczuć kogoś psem, psia wierność, szczerzyć kły
owce	głupota, ciemnota, bezmyślność, bezwzględność, posłuszeństwo	klakierzy, tchórze	owczy pęd, chodzić jak błędna owca
kot	spryt, umiejętność dostosowania się do sytuacji, lizusostwo, brak własnego zdania	konformista	kot zawsze spada na cztery łapy, łasić się jak kot, chodzić jak kot własnymi ścieżkami
osioł Benjamin	małomówność, nieufność, dystansowanie się do sytuacji, odwaga wyrażania włas- nych sądów, krytycyzm, trwanie przy swoim	sceptyk	uparty jak osioł

b) Folwark ukazany jako państwo, w którym źle sprawowane rządy doprowadzają do buntu społeczeństwa, obalenia władzy i ustanowienia nowych porządków.

c) Zwrócenie uwagi na wyraźne i zamierzone aluzje historyczne oraz polityczne.

W tej części lekcji uczniowie powinni zaprezentować przygotowane informacje na temat wydarzeń w Rosji w I połowie XX wieku. Wśród nich powinny się znaleźć następujące fakty:

– przestarzały system feudalny, absolutna władza cara, ciężkie warunki życia najniższych warstw społecznych,

- wybuch rewolucji październikowej w 1917 r. jako wyraz buntu przeciwko uciskowi,
- ustanowienie nowych porządków – przejście władzy przez lud,
- powołanie komisarzy ludowych, spośród których wyłoni się grupa przywódców, – przejście przez komisarzy władzy i stopniowe stawianie się uprzywilejowaną grupą,
- konflikty w elitach sprawujących władzę,
- wysunięcie się (po śmierci Lenina) na plan pierwszy Józefa Stalina, który w bezwzględny sposób pozbywa się wszelkich przeciwników i sprawuje władzę absolutną opartą na całkowitym podporządkowaniu sobie społeczeństwa,
- zapanowanie terroru – zastraszanie, stworzenie systemu donosicielstwa, powołanie służb specjalnych (NKWD) do śledzenia poczynań obywateli, masowe aresztowania i mordy (czystki), zmuszanie do składania samokrytyki i przyznawania się do niepopetnionych win, preparowanie fałszywych oskarżeń, zakładanie łagrów dla więźniów politycznych,
- doniosła rola propagandy w tworzeniu fałszywego obrazu rzeczywistości i manipulowaniu społeczeństwem,
- stworzenie specyficznego języka służącego propagandzie,
- zastąpienie obalonego caratu nową formą władzy totalnej opartej na ucisku społeczeństwa i przywilejach grupy rządzącej.

d) Wskazywanie na podobieństwo sytuacji fikcyjnych w powieści George'a Orwella do wydarzeń historycznych.

- ciężka sytuacja zwierząt w Folwarku Dworskim,
- powstanie przygotowane przez Majora,
- ustalenie nowych zasad i pojawienie się przywódców,
- stopniowe przyznawanie sobie coraz większych przywilejów przez przywódców kosztem innych zwierząt,
- konflikt między Napoleonem a Snowballem,
- wyłonienie się jedynowładcy Napoleona,
- wprowadzenie terroru w Folwarku Zwierzęcym,
- psy jako aparat przymusu, a jednocześnie ochrona Napoleona,
- oskarżenia zwierząt o złą wolę; wprowadzenie kary śmierci,
- manipulator i propagandzista Squealer sprawnie i przekonująco tłumaczący wszelkie niegodziwości władzy,
- owce jako narzędzie propagandy,
- upodobnienie się świń się do ludzi, czyli poprzedniej, obalonej władzy.

6. Zapisanie wniosków.

Folwark Zwierzęcy to powieść-alegoria, ponieważ:

- dosłowna warstwa znaczeniowa utworu jest tylko pretekstem do ukazania prawdy o systemie totalitarnym (nie-mal analogicznym do komunistycznego),
- niczego w powieści nie można traktować dosłownie,
- pod postaciami zwierząt kryją się typowe ludzkie postawy,
- przedstawione w książce wydarzenia stanowią zamierzoną aluzję do autentycznych wydarzeń historycznych i politycznych, są czytelne dla osób znających historię Rosji.

Folwark Zwierzęcy George'a Orwella, czyli obraz władzy totalitarnej

Temat: Boxer – postać tragiczna

(czas realizacji – 1 godzina lekcyjna)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty (I.2.1),
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych (I.1.9),
- charakteryzuje bohaterów w czytanych utworach (podstawa 4–6, I.1.9).

Metody i techniki:

poszukująca – praca z tekstem, burza mózgów, dyskusja

Formy pracy:

zbiorowa, grupowa

Tok lekcji:

1. Zapisanie tematu, ale w niepełnej wersji: „Boxer – postać...”

2. Odczytanie fragmentów charakteryzujących Boxera – prezentacja jego cech fizycznych i umysłowych, np.

„Boxer był ogromnym konikiem, wysokim prawie na dwa metry i silnym jak dwa zwykłe konie. Biały pasek na nosie nadawał mu cokolwiek tępawy wygląd; istotnie, nie grzeszył mądrością, jednak cieszył się ogólnym poważaniem ze względu na niezłomny charakter i niezwykłą siłę”.

„Boxer nigdy nie zdołał wyjść poza literę D. [...] Bywało wszakże, że zdołał zapamiętać E, F, G i H, ale gdy już nauczył się ich na pamięć, okazywało się, że zapominał A, B, C i D”.

„Zwierzęta nie osiągnęłyby wiele, gdyby nie Boxer, którego siła dorównywała chyba sile pozostałych mieszkańców folwarku razem”.

3. Zapisanie wniosków na podstawie odczytanych fragmentów.

Boxer:

- poczciwe, proste zwierzę,
- jego największe atuty to siła fizyczna i pracowitość,
- jego słabość to ograniczone możliwości intelektualne,
- cieszy się szacunkiem innych zwierząt.

4. Uzupełnianie tabeli.

W dalszej części lekcji będziemy analizować stosunek Boxera do wydarzeń na farmie. W tym celu sporządzamy tabelę wg poniższego wzoru. Wydarzenia zapisane w lewej części podaje nauczyciel, uczniowie wypełniają prawą część tabeli. Zadanie można wykonać w formie pracy grupowej, dzieląc między poszczególne grupy kolejne punkty (np. po dwa wydarzenia na jedną grupę), lub w formie pracy zbiorowej (odczytywanie odpowiednich fragmentów i wspólne redagowanie wniosków).

WYDARZENIE	POSTAWA BOXERA
konspiracja w Folwarku – przygotowania do powstania	– uznał autorytet świń – nie opuścił ani jednego spotkania – chłonał wszystko, co usłyszał
zwycięstwo i przejęcie Folwarku przez zwierzęta	– rygorystycznie przestrzegał zaleceń dotyczących niszczenia wszelkich śladów po człowieku – „pracował nadzwyczaj ciężko [...], wykonywał robotę nie jednego, lecz trzech koni” – był zawsze gotów do wykonania najtrudniejszych zadań – wstawał wcześniej niż inne zwierzęta i nadrabiał zaległości tam, gdzie czas najbardziej naglił – jego dewizą było: „będę pracował jeszcze więcej” – uczył się czytać, lecz bez efektów

WYDARZENIE	POSTAWA BOXERA
Bitwa pod Oborą	<ul style="list-style-type: none"> – stając dęba i wymachując podkutymi żelazem kopytami, swoją potężną sylwetką wzbudził strach u przeciwników – kopnął w głowę chłopca stajennego i przekonany, że go zabił, bardzo ów fakt przeżywał, gdyż nie chciał nikogo zabijać, nawet ludzi – dostał odznaczenie „Bohater Zwierzęcy Pierwszej Klasy”
budowa wiatraka	<ul style="list-style-type: none"> – dzięki sile fizycznej i pracowitości odegrał kluczową rolę w budowie wiatraka – pomagał zwierzętom, gdy te nie dawały rady dźwigać potężnych kamieni – zjawiał się wszędzie tam, gdzie był potrzebny – pracował z oddaniem ponad siły, nawet w czasie wolnym od pracy – nie przejmował się ostrzeżeniami Clover, która radziła mu, by uważał na siebie i nie przeciążał mięśni
manipulacje świń	<ul style="list-style-type: none"> – zaakceptował przywileje świń – wierzył, że wszelkie decyzje i działania świń mają na względzie dobro folwarku i wszystkich zwierząt – był przekonany, że „Napoleon ma zawsze rację”
oskarżenia pod adresem Snowballa	<ul style="list-style-type: none"> – starał się bronić jego dobrego imienia – wspominał jego zasługi – ostatecznie jednak uznał w tej sprawie racje Napoleona
egzekucja rzekomych zdrajców	<ul style="list-style-type: none"> – próbował powstrzymać psy, które odgrywały rolę katów – po raz kolejny uznał autorytet Napoleona – nie mógł zrozumieć, dlaczego do tego doszło – szukał winy w sobie – postanowił wstawać jeszcze wcześniej i jeszcze ciężiej pracować
krwawa bitwa z Frederickiem i jego ludźmi	<ul style="list-style-type: none"> – dzielnie walczył i odniósł poważne obrażenia – był oburzony kanonadą na część zwycięstwa, gdyż uważał, że ofiary wśród zwierząt i zniszczenie wiatraka zasługiwały raczej na żalobę niż radość – po raz pierwszy zwątpił w słuszność postępowania Napoleona – przygotowywał się wewnętrznie do ciężkiej pracy – po raz pierwszy pomyślał też o sobie, o tym, że jest coraz słabszy
odbudowa wiatraka po bitwie	<ul style="list-style-type: none"> – mimo odniesionych ran niezwłocznie przystąpił do pracy – ukrywał cierpienie – nie słuchał rad Clover, by się oszczędzał – marzył o tym, by przed emeryturą zobaczyć odbudowany wiatrak
choroba Boxera	<ul style="list-style-type: none"> – dodawał zwierzętom wiary w siebie – nie martwił się swoim zdrowiem – marzył o zasłużonym odpoczynku na ostatnie lata życia w towarzystwie Benjamina – snuł plany rozwijania umysłu – wierząc w dobrą wolę Napoleona i jego obietnice, pozwolił się wywieźć do końskiej jatki, gdzie czekała go haniebna śmierć

Warto też zwrócić uwagę na to, jak zmienił się wygląd Boxera po bitwie z Frederickiem i w czasie prób odbudowania wysadzonego przez ludzi wiatraka.

„Krwawił z kolan, stracił podkowę, miał pęknięte kopyto, a pod skórą tylnej nogi utkwіło mu kilkanaście śrucin”.

„Zmienił się [...] jego wygląd – skóra straciła na blasku, a potężne boki były teraz zapadnięte”.

5. Ustalenie, jak można określić Boxera, biorąc pod uwagę los, jaki go spotkał – uzupełnienie tematu lekcji.

Jeżeli w klasie był już omawiany wiersz Miłosza Który skrzywdziłeś, warto byłoby odwołać się do jego treści, właściwie do początkowych wersów, i podyskutować na zakończenie lekcji o ich związku z losami prezentowanej postaci. Należałoby uwzględnić następujące kwestie: Boxer to symbol owego człowieka prostego, który wierzył w sens ustalonych wspólnie zasad, zaufał przywódcom, ciężko pracował dla dobra wszystkich, nigdy się nie skarżył na swoją dolę w nadziei, że jego trud ma sens. Gdy był już nieprzydatny, pozbyto się go. Za poświęcenie nie spotkała go zasłużona nagroda, lecz haniebna śmierć. Ci, którym ufał, zakpili z niego, wykorzystali go, oszukali i poniżyli.

6. Praca domowa.

Zredaguj pracę w dowolnej formie, dającą odpowiedź na pytanie: „Co sprawiło, że Boxera możemy uznać za postać tragiczną?”.

